

Justus v. Effen in zijn Hollandsche-Spectator gesproken. De verwezenlijking van de denkbeelden ontwikkeld in de Spectatoriale geschriften zoude evenwel zonder den grooten invloed van een Mozes Mendelsohn op het jongere geslacht zijner geloofsgenooten, in 't kort zonder de impulsie van het buitenland, nog zeer lang op zich hebben laten wachten. Want als was de kerkelijke regeering der Joden steeds op de bres om ook voor de verbetering van de materiele belangen harer leden zooveel in haar vermogen was te doen, naar een volstreekte gelijkstelling met de andere burgers des lands is nimmer door haar gestreefd. Integendeel. Hare gehechtheid met hart en ziel aan het stamhuis van Oranje, waarvan de Joden in dagen van nood ook zeer krachtigen finantieelen steun hebben ontvangen en de daaruit voortspruitende afkeer van de patriotten, hare treurige ervaring van een vroegere zoogenaamde democratie, welke onder leiding van den Jodenhater Daniël Raap zooveel lijden over de Joden in Amsterdam hadden gebracht, de afkeer van de orthodoxie voor elke ingrijpende nieuwe idee, maar bovenal haar niet ongegrond gebleken vrees, dat een stipte nakoming der Joodsche wetten bij een inlijving in de burgerlijke maatschappij voor zeer velen bijna een onmogelijkheid zou blijken te zijn, dit alles tezamen was oorzaak dat de kerkelijke regeering der Joodsche natie een algeheele gelijkstelling voor de aan haar zorgen toevertrouwde kudde volstrekt gevaarlijk achtte

En de meening der kerkelijke regeering vertegenwoordigde in die dagen inderdaad ook de meening van de groote massa der Joden. Het was slechts een zeer kleine schaar van vroede mannen uit de burgerklasse, die onder leiding van den koenen en edelen M. S. Asser, de zware en zeer ondankbare taak, om hun broeders uit hun staat van vernedering op te heffen, met moed aanvaardden. In 1795 wordt de Republiek der zeven Provinciën door de Bataafsche republiek vervangen en de rechten van den mensch

afgekondigd. Nog in hetzelfde jaar werd door eenige achtenswaardige Joden te Amsterdam het gezelschap „Felix Libertate” opgericht. Dit gezelschap liet geen poging onbeproefd om de emancipatie der Joden te bewerken. De stichters en voornaamste leden waren: M. S. Asser, Dr. H. de Lemon, S. de Jonge, Meyersz., Mr. Carolus Asser, H. L. Bromet, E. Schabracq, Juda Littwack en David Friederichsfeld bij welke zich nog 24 leden aansloten. Reeds 2 September 1796 werd de emancipatie der Joden door de Nationale Vergadering gedecreteerd en zeven dagen later bij exhortatoire missive aan de hoogste geconstitueerde machten gepubliceerd.

Het verzet bij de Hoogduitsche Gemeente te Amsterdam tegen de emancipatie was zoo groot, dat de voorstanders een nieuwe gemeente stichtten onder den naam van „Adath Jessurun”. De eerste Synagoge van Adath Jessurun stond op de Nieuwe Heerengracht tegenover de Plantage. Deze gemeente bezat ook haar eigen begraafplaats te Overveen, welke nog tegenwoordig den nakomelingen harer voormalige leden tot laatste rustplaats dient.

In 1808 werd op initiatief van Mr. Carolus Asser, zoon van M. S. Asser, hierin krachtig gesteund door Mr. Jonas Daniel Meijer, de nieuwe gemeente weer met de oude vereenigd. Het moet ter eere van de mannen van Felix Libertate geconstateerd worden, dat zij zich het lot hunner misdeelde geloofsgenooten terstond hebben aangetrokken en dat zij niets onbeproefd hebben gelaten niet alleen om hen materieel te verheffen, maar ook om bij hen het peil van zelfbewustzijn, beschaving en ontwikkeling te verhoogen. Wantrouwen zoowel van Joodsche als van Christelijke zijde stonden gedurig de verwezenlijking hunner denkbeelden in den weg, en waren oorzaak dat hun pogingen aanvankelijk mislukten.

Wat de Bataafsche Republiek in theorie had vastgesteld trachtte Lodewijk Bonaparte in praktijk te brengen, terwijl hij zijn krachtadige medewerking verleende om al wat de civilisatie van het gros zijner Israelietische